

صلى الله عليه وسلم

١١٢٢٢

۳۷۷ ۵۱۸۵۱۶۵۱۶۵
شماره: ۸۶۱۱۱۲۶۰۰۹

۱۰۱۸۴۱

دانشگاه علامه طباطبائی

دانشکده علوم اجتماعی

پایان نامه کارشناسی ارشد مددکاری اجتماعی

عنوان

بررسی عوامل موثر در

میزان مدرسه‌گریزی در میان پسران دبیرستانی شهر تهران

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر محمود شهبابی

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر محمد سعید ذکایی

۱۳۸۸ / ۲ / ۲۶

مجلس شورای اسلامی استان تهران
کمیته درک

تهیه و تنظیم:

پریسا قدرتی

زمستان ۱۳۸۷

۱۱۲۲۲۰

با سپاس و تشکر:

از تمامی اعضای خانواده ام که همیشه در کنارم بوده اند.

و دوستان عزیزم که بودن با آنها افتخار بزرگی برایم بود.

جناب آقای دکتر انور صمدی راد بخاطر زحمات بی دریغشان.

چکیده:

مسئله ای که سعی شده است در این تحقیق به آن پرداخته شود، مساله گریز از مدرسه، و در اینجا پدیده گریز از مدرسه در پسران دبیرستانی و عوامل فردی، خانوادگی و محیط مدرسه تاثیر گذار در این پدیده است. سوال عمده ای که در این بخش مطرح می شود این است که گریز از مدرسه چیست؟ و چه عواملی در بروز آن موثرند؟ این طور می توان گفت که گریز از مدرسه پدیده ای است رو به گسترش که ابعاد فردی، اجتماعی - اقتصادی فراوانی را در دراز مدت متوجه فرد و جامعه می کند. گریز از مدرسه در واقع عامل خطری است برای ترک تحصیل و به تبع آن سطح سواد پایین و نیروی کار غیر ماهر در جامعه و همچنین در ابعاد فردی آن، دانش آموز با گریز از مدرسه و ترک تحصیل خود را در معرض آسیب و گرایش به بزهکاری و کج روی قرار داده و در آینده ای نه چندان دور با اشتغال در کارهایی با پرستیژ اجتماعی پایین و سطح در آمد و آگاهی پایین، در واقع به نوعی خود را به انزوا و یا در موارد حاد، با گرایش به سمت جرم و خلاف به سوی درگیری با جامعه و نهاد های آن خواهد کشاند. در بحث گریز از مدرسه و تعاریف ارائه شده در باره آن می توان چنین گفت: گریز از مدرسه یعنی عدم حضور دانش آموز در مدرسه، بدون هیچ دلیل موجهی که این امر به صورت مستمر و مزمینی ادامه یابد. برای رسیدن به سوال تحقیق و یافتن عوامل تاثیر گذار در پدیده گریز از مدرسه سعی کردیم مساله را از جنبه های عوامل فردی، خانوادگی و محیط مدرسه مورد بررسی قرار دهیم و در واقع تاثیر زیر مجموعه های این عوامل را بر این پدیده مورد بررسی قرار دادیم. در تحقیق حاضر برای مطالعه از روشهای کیفی و کمی استفاده کرده ایم که دلیل تلفیق این دو روش را می توان چنین تبیین کرد که هدف ما رسیدن به نوع نگرش و تفکر دانش آموزان بود. برای گرد آوری اطلاعات از تکنیکهای مصاحبه و پرسشنامه استفاده کرده ایم همچنین روش نمونه گیری به دلیل نبود چارچوب مرجع قابل استناد، روش نمونه گیری هدفمند بوده است. در تحقیق حاضر بخش کمی کار با نمونه گیری از ۲۰۰ دانش آموز و بخش کیفی کار با مصاحبه از حدود ۲۰ نفر از دانش آموزانی که به عنوان مدرسه گریز شناخته شده بودند تکمیل شده است. در مرحله بعدی با جمع آوری و تحلیل داده ها نتایج کلی به دست آمده از تحقیق چنین می باشد که: گریز از مدرسه در پسران دبیرستانی از همه عوامل سه گانه نام برده شده تاثیر می پذیرد و گویای این امر است که: ۱- نگرش و انگیزش دانش آموزان نسبت به تحصیل تحت تاثیر برخی عوامل محیطی، فردی و خانوادگی، دچار تغییراتی شده است که تحصیل را جزو اولویتهای اصلی زندگی آنها قرار نمی دهد. ۲- وجود قوانین نامناسب و اجرایی چون و چرا یا نادرست این قوانین و نبود فضایی آرامش بخش در مدارس باعث ایجاد نارضایتی در دانش آموزان و ایجاد مقاومتهایی در آنان می شود و بیانگر این نکته است که دانش آموزان حاضر به اطاعت بی چون چرا نیستند و با بی نظمی و گریز و فرار اعتراض خود را علنی می کنند. ۳- رابطه مخدوش و ضعیف دانش آموز با والدین و عدم پیگیری امور دانش آموزان از سوی والدین از عواملی است که گریز از مدرسه را تشدید خواهد کرد. ۴- داشتن همسالانی کج رفتار که بی نظمی اغتشاش و گریز و فرار را توجیه می کنند می تواند عامل خطری در بروز و تشدید پدیده گریز از مدرسه باشد.

با تقدیر و تشکر از اساتید محترم جناب آقایان

دکتر محمود شهابی

دکتر محمد سعید ذکائی

دکتر اکبر شریفیان

فصل اول : طرح تحقیق

۲	.....(۱)مقدمه
۵	.....(۲)طرح مساله
۷	.....(۳)ضرورت و اهمیت تحقیق
۸	.....(۴)اهداف تحقیق

فصل دوم مروری بر ادبیات تحقیق

۱۰	.....(۱-۲) مرور مفهومی
۱۰	.....(۱-۱-۲) تعاریف مدرسه گریزی
۱۱	.....(۲-۲)مرور ادبیات موضوع (مطالعات انجام شده در داخل و خارج کشور)
۱۶	.....(۳-۲)مرور تجربی ادبیات تحقیق
۳۲	.....(۴-۲) مرور نظری ادبیات تحقیق
۵۸	.....(۵-۲)چارچوب نظری تحقیق
۵۸	.....(۱-۵-۲)متغیر وابسته
۵۸	.....(۲-۵-۲) متغیرهای مستقل
۶۱	.....(۶-۲)مدل تحلیل تحقیق
۶۲	.....(۷-۲)فرضیات تحقیق

فصل سوم روش تحقیق

۶۴	.....مقدمه
----	------------

- ۳-۱) طراحی تحقیق کیفی (ساخت نظریه مبنایی) ۶۴
- ۳-۱-۱) شیوه اجرای مصاحبه ها و محتوای سوالات ۶۴
- ۳-۱-۲) نحوه دسترسی و انتخاب اعضای نمونه در تحقیق کیفی ۶۶
- ۳-۱) جدول مشخصات کلی دانش آموزان ۶۸
- ۳-۱-۱) مراحل تحلیل داده های کیفی ۶۹
- ۳-۲) طراحی و اجرای تحقیق کمی ۷۰
- ۳-۲-۱) واحد تحلیل ۷۰
- ۳-۲-۲) جامعه آماری ۷۰
- ۳-۲-۳) روش نمونه گیری ۷۰
- ۳-۲-۴) حجم نمونه ۷۱
- ۳-۳) تعریف متغیرها ۷۱
- ۳-۴) اعتبار و پایایی ابزار جمع آوری اطلاعات ۷۸
- ۳-۵) روش تجزیه و تحلیل ۷۹

فصل چهار یافته های تحقیق کیفی

- ۴-۱) مراحل ساخت گزاره (۱) ۸۴
- مطابقت یافته ها با منابع نظری ۹۰
- ۴-۲) مراحل ساخت گزاره (۲) ۹۵
- مطابقت یافته ها با منابع نظری ۱۰۱
- ۴-۳) مراحل ساخت گزاره (۳) ۱۰۳
- مطابقت یافته ها با منابع نظری ۱۰۷

۱۰۹	..... (۴-۴) مراحل ساخت گزاره (۴)
۱۱۲	..... مطابقت یافته ها با منابع نظری
۱۱۳	..... (۵-۴) مراحل ساخت گزاره (۵)
۱۱۶	..... مطابقت یافته ها با منابع نظری

فصل پنجم تحلیل داده های کمی

۱۱۹	..... مقدمه
۱۱۹	..... (۱-۵) آمار توصیفی
۱۱۹	..... (۱-۱-۵) ویژگیهای پاسخگویان
۱۲۳	..... (۲-۱-۵) توصیف متغیرهای وابسته
۱۲۹	..... (۳-۱-۵) متغیرهای مستقل
۱۲۹	..... (۱-۳-۱-۵) فضای آموزشی مناسب
۱۳۲	..... (۲-۳-۱-۵) مقررات انضباطی حاکم در مدرسه
۱۳۴	..... (۳-۳-۱-۵) مقاومت در برابر قوانین حاکم در مدرسه
۱۳۷	..... (۴-۳-۱-۵) وجود خشونت و درگیری در محیط خانه
۱۳۹	..... (۵-۳-۱-۵) نظارت و کنترل والدین
۱۴۱	..... (۶-۳-۱-۵) مسامحه و بی دقتی والدین در امور دانش آموزان
۱۴۲	..... (۷-۳-۱-۵) عزت نفس
۱۴۴	..... (۸-۳-۱-۵) هماهنگی و انطباق مواد درسی با علایق دانش آموزان
۱۴۵	..... (۹-۳-۱-۵) سرمایه اقتصادی
۱۴۸	..... (۱۰-۳-۱-۵) طلاق و جدائی والدین

- ۱۵۰ ..... داشتن همسالان کج رفتار..... (۱۱-۳-۱-۵)
- ۱۵۳ ..... گرایش به سوی رفتارهای پر خطر..... (۱۲-۳-۱-۵)
- ۱۵۴ ..... سرمایه فرهنگی..... (۱۳-۳-۱-۵)
- ۱۵۸ ..... آمار استنباطی..... (۲-۵)
- ۱۵۸ ..... فرضیه ها..... (۱-۲-۵)
- ۱۸۴ ..... همبستگی کلی متغیرها..... (۲-۲-۵)
- ۱۸۶ ..... آزمون تحلیل مسیر..... (۳-۲-۵)

فصل ششم: نتیجه گیری

- ۱۸۹ ..... خلاصه تحقیق..... (۱)
- ۱۹۰ ..... نتیجه گیری از بخش کیفی..... (۲)
- ۱۹۴ ..... نتیجه گیری از بخش کمی..... (۳)
- ۱۹۶ ..... یافته های تحقیق..... (۴)
- ۲۰۰ ..... پیشنهادات تحقیق.....
- ۲۰۲ ..... منابع و ماخذ.....
- ۲۰۲ ..... (۱) منابع فارسی.....
- ۲۰۷ ..... (۲) منابع لاتین.....

فهرست جداول

جدول شماره ۱-۳ مراحل شکل گیری گزاره اول تحقیق..... ۷۰

جدول شماره ۲-۳) مقدار آلفای موجود در مقیاسهای پرسشنامه..... ۷۸

جدول شماره ۳-۳) طیف طراحی شده برای متغیر های مستقل و وابسته..... ۸۱

فصل اول

طرح تحقیق

مقدمه:

از دیر باز تا کنون جوامع بشری در مسیر پیشرفت و توسعه خود همواره با مشکلاتی دست به گریبان بوده و هستند که این مشکلات به نظر اجتناب ناپذیر می‌رسند. به عنوان مثال از مشکلات گریبان گیر جوامع می‌توان به مشکلات نهاد آموزش و پرورش اشاره کرد و در واقع می‌توان این مشکلات را جزو مسایل اساسی هر جامعه به حساب آورد و به نظر می‌رسد از میان مشکلات عدیده ای که نهاد آموزش و پرورش با آنها دست به گریبان است، مساله ی (گریز از مدرسه) که به نحوی به کل جامعه بر می‌گردد از اهمیت ویژه ای برخوردار باشد. چه بسا که عدم رسیدگی و کنترل این امر می‌تواند در آینده ای نه چندان دور مسایل و مصایب جبران ناپذیری را به بدنه ی جامعه وارد سازد.

اصطلاح (فرار از مدرسه) یا (گریز از مدرسه) پس از اجباری شدن آموزش و پرورش در اواخر قرن نوزدهم میلادی در اروپا متداول شد که این اصطلاح، همه ی اشکال غیبت غیر موجه از مدرسه را در بر می‌گیرد. (جکسون و همکاران، ۱۳۷۵: ۱۱۶)

گریز از مدرسه، ترک تحصیل و شکست و عدم موفقیت تحصیلی پدیده هایی هستند که به طور روز افزونی در بین دانش آموزان اکثر نقاط دنیا و در کشور ما ایران مشاهده می‌شود. مطالعات بسیاری نشان داده است که مدرسه گریزی، شکستهای تحصیلی و یا اخراج از مدرسه را به همراه داشته است که می‌تواند سکوی پرشی برای گرایش به انواع بزهکاریها و رفتارهای مجرمانه باشد. (shaybilichi, 1998:7)

طی گزارشی که سازمان دادگاههای جوانان و نوجوانان و پیشگیری از بزهکاری ایالات متحده (ojjdp, 2006) ارایه کرده است مدرسه گریزی به عنوان یکی از فاکتورهای مهم برای بروز رفتارهای مجرمانه معرفی شده است.

متأسفانه آمار دقیقی در زمینه ی گریز از مدرسه وجود ندارد و این امر ارایه ی نظر و تحلیل درستی را در این زمینه دچار مشکل می‌کند. آمار اندکی نیز که وجود دارد بر اساس تحقیقات انجام شده از طرف موسسات غیر دولتی و تحقیقات شخصی است و در نظر اول ممکن است این سوال پیش آید که با عدم وجود اطلاعات درست و دقیق چگونه می‌توان به روند رو به رشد این پدیده اشاره کرد، همان طور که گفته شد مبنای اطلاعات ما منابع و نتایج فوق الذکر است. ولی آنچه مسلم است، این است که مدرسه گریزی عموماً به عنوان یک عامل کلیدی خطرزا برای ترک تحصیل و بزهکاری فرض می‌شود.

گریز از مدرسه اغلب منجر به سبکی از زندگی می شود که می تواند مشکلات بدی را در زندگی بزرگسالی سبب شود که این مشکلات در برگیرنده مواردی چون: بزهکاری در سنین نوجوانی، سطح سواد پایین افراد جامعه و در نتیجه اشتغال به کارهایی با پرستیز اجتماعی پایین و درآمد کم، احتمال ورود به باندهای تبهکاری در سنین بزرگسالی و به تبع آن درگیری با پلیس و بازداشت و زندانی شدن فرد، می باشد. (کالاکت، ۲۰۰۵:۳۴)

در واقع مساله ی (گریز از مدرسه) حاکی از این امر است که دانش آموز در خانه یا مدرسه مشکل زاست. پیشرفت تحصیلی ضعیف، تنها پیامد منفی گریز از مدرسه نیست. به زعم کارون، نموروفسکی و راک در دانش آموزان مدرسه گریز همچنین میزان بالای جرایم مرتبط با مدرسه و رفتارهای ناشایست و افزایش دخالت دادگاههای نوجوانی دیده شده است. (کالاکت، ۲۰۰۵:۳۷)

متاسفانه در ایران نیز آمار درست و دقیقی در این زمینه وجود ندارد و اطلاع چندانی از میزان گریز از مدرسه و فراوانی آن در مقاطع مختلف تحصیلی، نداریم. اما آنچه مسلم است توجه به این نکته است که: گریزهای مکرر از مدرسه و ترک تحصیل غیر از نتایج زود هنگام، مانند سطح سواد پایین جوانان و آینده سازان مملکت و اقدام به فعالیتهای بزهکارانه، نتایج عمیق تری را نیز در طولانی مدت برای فرد و جامعه به همراه خواهد داشت.

کودک و نوجوانی که از رفتن به مدرسه خودداری می کند به تباه کردن آینده ی خود پرداخته است. زندگی و آینده و موقعیت شغلی او به خطر می افتد و آینده اش طوری رقم می خورد که می توان از آن به عنوان (خودکشی اجتماعی) یاد کرد. در این میان علاوه بر مسایل و مشکلات شخصی که دامن گیر فرد (مدرسه گریز) خواهد شد. مسایل اجتماعی فراوانی رانیز به همراه خواهد داشت. زیرا در اجتماع فرض بر این است که باید همه ی افراد از فرصتها به طور برابر استفاده کنند، کسانیکه از این فرصتها کناره گیری می کنند به تدریج به نوعی انسان منحرف مبدل می شوند. (جکسون و همکاران، ۱۳۷۵:۱۲۸)

پر واضح است که با توجه به مطالب ارایه شده، بررسی پدیده ی (گریز از مدرسه) و بررسی علل زمینه ساز آن برای اتخاذ تدابیر مناسب ضروری به نظر می رسد تا بتوان از روند رو به رشد آن جلوگیری کرد (با استناد به مطالب بر گرفته از نتایج تحقیقات ojzdp). در نگاهی اجمالی به این تحقیق، به نظر می رسد هدف از پرداختن به این موضوع بررسی عوامل موثر بر گریز از مدرسه در پسران دبیرستانی باشد. ولی در واقع باید توجه داشت که هدف والای این تحقیق ساختن پیش زمینه ای است برای حل این مشکل و یافتن راهکارهایی برای جلوگیری از پیامد های آن، و در

بیانی دیگر نیز می توان گفت که انجام این دست تحقیقات به دلیل کمبود مطالعاتی از این دست می تواند پایه ای برای کسانی باشد که می خواهند در این زمینه کار کنند .

برای توضیح انگیزه ی پرداختن به این موضوع در رساله ی خود می توانم چنین عنوان کنم که جرقه های این امر با خواندن مقاله ای اینترنتی ایجاد شد که علل و عوامل زمینه ساز و پیامدهای گریز از مدرسه را در چند شهر بزرگ ایالات متحده بررسی کرده بود و در واقع این مقاله کنجکاویم را در رابطه با وضعیت دانش آموزان ایرانی وبخصوص پسران دبیرستانی برانگیخت ، زیرا در مطالعات انجام شده نرخ مدرسه گریزی در میان پسران دبیرستانی بالاتر بود . با مروری بر ادبیات این موضوع در کشورمان در یافتیم که مطالعاتی از این دست که به بررسی عوامل زمینه ساز و تبعات پدیده ی گریز از مدرسه بپردازد بسیار ناچیز می باشد . و در واقع این عوامل را می توان به عنوان جوابی برای علت پرداختن به این موضوع مطرح کرد .

بیان مساله :

مسایلی مانند گریز از مدرسه، تکرار پایه ی تحصیلی و... اموری اجتماعی هستند که بر روی فرد و جامعه عوارض جبران ناپذیری را تحمیل می کنند. عوارض ناشی از این امور می تواند بستری برای بروز اختلالات رفتاری و آسیبهای اجتماعی گردند.

طبق تحقیقاتی که در ایالات متحده ی آمریکا انجام شده است گریز از مدرسه به عنوان یکی از ریسک فاکتورهای مهم برای انجام فعالیتهای مجرمانه، انزوای اجتماعی و یا شکستهای تحصیلی از طریق تعلیق و اخراج از مدرسه در نظر گرفته شده است. (baker,2001:12)

مطالعات متعددی اثبات می کنند که فقدان احساس تعهد به مدرسه عامل خطری است برای گرایش به سوی سو مصرف مواد و مشکلات دوران بزرگسالی و زندان. (harsy,2004:103)

پدیده ی گریز از مدرسه زمینه ساز مسایل اجتماعی فراوانی است که می توان به نتایجی مانند افزایش هزینه ها و خدمات رفاهی برای این افراد و خانواده های آنان اشاره کرد. چه بسا عدم رسیدگی به پیشگیری از بروز این مساله، بعدها مسایل باز پروری را به همراه خواهد داشت که به طور غیر مستقیم افراد جامعه را درگیر میکند و باری بر دوش کل جامعه خواهد بود. (از طریق مالیات دهی) (jonese,etal,1995:22-3)

متأسفانه در اکثر کشورها آمار دقیقی از این پدیده در دسترس نیست کشور مانیز شامل این مورد میشود. تحقیقات (موسسه ی آموزش از راه دور) نشان می دهد از ۱۱ تا ۳۱۳۵۰۱۱ نوجوان ۱۱-۱۷ ساله که باید در یکی از پایه های اول راهنمایی تا پیش دانشگاهی مشغول تحصیل باشند در سال تحصیلی ۸۴-۱۳۸۳ اوقات خود را در خارج از مدرسه سپری میکنند. که این رقم می تواند زنگ خطری برای مسوولین امر، در زمینه ی پیشگیری و بررسی علل و عوامل موثر در پدیده ی گریز از مدرسه باشد. (پور اصغریان، ۱۳۸۵: ۳۹)

علاوه بر نتایجی که پدیده ی گریز از مدرسه در زمینه های فردی و اجتماعی به بار می آورد نتایج اقتصادی بسیار حایز اهمیتی را نیز شامل می شود.:

- نیروی کار با سطح پایین آموزش (عدم وجود نیروی کار آزموده)
- اختلال در روند دادو ستد و زندگی روزمره به دلیل افزایش نرخ بزهکاری .
- افزایش ارئه ی خدمات به این افراد و خانواده های آنها که هزینه های گزافی را به جامعه تحمیل خواهد کرد.

مطالعاتی در ایالات متحده ی آمریکا در همین زمینه صورت گرفته است که بر روی سه دسته از عوامل به عنوان عوامل زمینه ساز برای بروز این پدیده تاکید کرده اند که شامل ۱-عوامل

خانوادگی ۲- عوامل اجتماعی و مدرسه ۳- عوامل شخصی و روانی می باشد.
(durarski,et al,1995:23)

با توجه به دسته بندی فوق و توجه به این امر که خانواده و مدرسه جزو مهمترین و اساسی ترین نهادهایی هستند که فرزندان را برای ورود به جامعه و اجرای قوانین لازم الاجرا آماده می کنند و این دو محیطهایی هستند که کودک و نوجوان در آنجا ارزشها و هنجارهای رایج را که باید از آنها تبعیت نماید را فرا می گیرد، وجود اشکال و عدم دقت در این نهادهای اساسی می تواند مشکلات و معضلات گروه بزرگتر، یعنی جامعه را فراهم سازد. به نظر می رسد پیگیری و بررسی این عوامل می تواند از بروز پدیده ی گریز از مدرسه جلوگیری کند و در شناخت علل و عوامل مهمتری که نقش اساسی در این زمینه ایفا میکنند، و همچنین در جلوگیری از بروز نتایج احتمالی این پدیده موثر باشد.

با توجه به مطالب فوق می توان چنین عنوان کرد که در این تحقیق قصد داریم پاسخی برای چند سوال اساسی زیر بیابیم.

۱- عوامل خانوادگی موثر در پدیده ی گریز از مدرسه کدامند؟

۲- و عوامل فردی موثر در پدیده گریز از مدرسه کدامند؟

۳- محیط مدرسه چگونه و تا چه حد بر پدیده ی گریز از مدرسه تاثیر می گذارند؟

سوالات فوق پیکره اصلی سوالات تحقیق را در بر می گیرند و اصلی ترین مسایلی هستند که سایر سوالات تحقیق از دل این سه محور عمده بیرون می آیند. در توضیح اینکه چرا سه محور یا سوال اساسی برای این تحقیق قایل شده ایم؟ می توان چنین گفت که در بررسی پدیده ی گریز از مدرسه، عدم توجه به این سه محور در واقع نادیده گرفتن وسعت و پهنه ی عوامل زمینه ساز خواهد بود و به جرات می توان چنین بیان کرد، که نادیده گرفتن هر کدام از این محورها ما را از رسیدن به جوابی درست برای چرایی این مساله باز خواهد داشت. امید است که با بررسی هر کدام از این محورهای سه گانه و سوالات فرعی که به دنبال آنها به ذهن متبادر می شود پاسخی بدست آوریم، که گرچه قطعی نخواهد بود ولی بتواند تا حدودی در روشن سازی علل بروز این پدیده و رسیدن به افقهای برای پیشگیری از همه گیری و روند روبه رشد آن، قابل استناد باشد.

- ضرورت و اهمیت پژوهش :

با توجه به این امر که اشتغال به تحصیل و آموزش یکی از حقوق اساسی هر کودک و نوجوانی است و نوجوانان امروز، جوانان فردا و آینده سازان هر جامعه ای هستند پدیده هایی مانند (گریز از مدرسه) و ترک تحصیل، می تواند تبعات منفی فراوانی بر روی جامعه داشته باشد.

ضرورت و اهمیت این پدیده را می توان با دلایل زیر مطرح کرد:

- پدیده ی گریز از مدرسه می تواند عامل مهمی در گرایش نوجوانان به بزهکاری و عضویت در فعالیتها و باندهای تبهکار باشد.

- همه ساله هزینه های بسیاری با توجه به حجم زیاد دانش آموزان در مدارس جهت آموزش و پرورش دانش آموزان صرف می شود، که عدم حضور پررنگ و غیبتهای مکرر، در واقع باعث کاهش بازدهی آموزش و پرورش و به هدر رفتن هزینه های تخصیص داده خواهد شد.

- در سطح کلان، وجود پدیده ی گریز از مدرسه باعث افزایش نرخ بزهکاری و فعالیتهای مجرمانه، نیروی کار با سطح آموزش پایین و هزینه های اضافی برای ارائه ی خدمات به این افراد و اصلاح و باز پروری آنها خواهد شد.

- با توجه به بررسیهای انجام شده مشاهده شده است که پژوهشهای انجام گرفته در این زمینه (گریز از مدرسه) در داخل کشور بسیار اندک و انگشت شمار است و ضروری و لازم به نظر می رسد که پدیده گریز از مدرسه و علل و عوامل به وجود آورنده آن، مورد بررسی و تحقیق قرار گیرند. چون نه تنها این امر زندگی فرد را تحت تاثیر می گذارد، بلکه آینده و نظم و پیشرفت جوامع و سایر افراد را نیز تحت تاثیر قرار میدهد.

- هدف اصلی پژوهش:

هدف اصلی در این پژوهش پاسخ به سوال اساسی است که در پی یافتن عواملی است که در میزان گریزاز مدرسه موثر می باشند و مطمئنا این سوال با توجه به سه عامل عمده ۱- ویژگیهای فردی ۲- خانوادگی ۳- محیط مدرسه صورت مطرح خواهد شد.

فصل دوم

مروری بر ادبیات موضوع تحقیق

۱-۲) مرور مفهومی ادبیات موضوع تحقیق

۱-۱-۲) تعاریف مدرسه گریزی :

مدرسه گریزی را هر گونه غیبت غیر موجه از مدرسه، به طوری که والدین از آن بی خبر باشند تعریف می کنند. (جکسون و همکاران، ۱۳۷۵: ۲۳-۲۲)

Ojjdp گریز از مدرسه را غیبت‌های غیر موجه از مدرسه که در طول یکسال تحصیلی به طور مکرر و متوالی تکرار شود تعریف می کند .

واژه ی گریز از مدرسه (truancy) در فرهنگ هزاره چنین تعریف شده است :وقت گذرانی، پرسه زنی ،طفره روی، گریز ازآموزشگاه، مکتب گریزی و لغت (truant) نیز برای فردی به کار می رود که آموزشگاه گریز و شاگرد طفره رو می باشد .

قماشچی(۱۳۸۵) معتقد است که غیبت مکرر دانش آموز از مدرسه بدون اطلاع خانواده و عذر موجه، فرار از مدرسه محسوب می شود . بدین معنا که دانش آموز از نظر خانواده به مدرسه می رود ولی در عمل به جای رفتن به مدرسه، وقت خود را طور دیگری می گذراند .

مدرسه گریز فردی است که بدون اجازه ی والدین از مدرسه غایب می شود (zhang,2003:66).

در تعریفی نیز آمده است که مدرسه گریزی یعنی غیبت از مدرسه بدون هیچ دلیل موجه (Edward,Sheila&Malcolm,2002:45)

گلزاری (۱۳۸۲) این طور عنوان می کند که : گریز از مدرسه ،غیبت غیر موجه از مدرسه است که معمولا بدون آگاهی و رضایت پدر و مادر صورت می گیرد و ناشی از اضطراب از حضور در مدرسه نمی باشد (مدرسه هراسی) و در نهایت میلانی فر د(۱۳۸۷) چنین تعریفی از مدرسه گریزی ارائه می دهد : فرار از مدرسه حالتی است که کودک سالم بدون عذر موجه از حضور در مدرسه خودداری کند و غیبت او غیر قانونی یا غیر موجه شناخته می شود . صاحب نظران این عمل را غفلت در انجام وظیفه و یک رفتار ضد اجتماعی تعریف می کنند. ما در تحقیق خود به دلیل عدم وجود اطلاعات و آمار درست و دقیق از میزان گریز از مدرسه در مدارس کشورمان هر گونه غیبت غیر موجه از مدرسه را که به صورت مکرر و متوالی در طول یک ترم انجام گیرد ،با عنوان مدرسه گریزی مشخص کرده ایم.(نمونه های مااز بین دانش آموزانی که در طول یک ترم بین ۴الی ۸غیبت غیر موجه داشته اند انتخاب شده اند).